

Πνευματικά δικαιώματα, τι πρέπει να γνωρίζω;

Δρ. Ευφροσύνη
Χαραλαμπίδου
Συντονίστρια
Εκπαιδευτικού Έργου
του ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Α.Μ.Θ.

Πνευματική ιδιοκτησία

- Η πνευματική ιδιοκτησία (στο Αγγλοαμερικανικό δίκαιο ονομάζεται Copyright) αποτελεί είδος δικαιώματος επί αϋλων αγαθών, έργων της ανθρώπινης διανοίας.
- Δίνει ένα περιορισμένο στο χρόνο, αλλά απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα στον δημιουργό έργων του πνεύματος, όπως αυτά ορίζονται στο νόμο, να ασκεί μία σειρά από εξουσίες, οικονομικής και ηθικής φύσεως.
 - (Υπηρεσία νομικής συμβουλευτικής για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας)

Έργα που έχουν πνευματική ιδιοκτησία

- γραπτά ή προφορικά κείμενα,
- οπτικοακουστικά έργα,
- φωτογραφίες,
- μουσικές συνθέσεις,
- θεατρικά έργα,
- χορογραφίες,
- τα έργα εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών
- οι βάσεις δεδομένων και τα προγράμματα Η/Υ
 - (ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας-Εκκλησιαστική ακαδημία Θεσσαλονίκης)

Πνευματικό δικαίωμα, τι είναι;

- Είναι το δικαίωμα που παρέχει ο νόμος στον δημιουργό ενός πρωτότυπου έργου.
 - Περιουσιακό δικαίωμα: είναι η οικονομική εκμετάλλευση.
 - Ηθικό δικαίωμα: προστατεύει τον δεσμό μεταξύ του δημιουργού και του έργου του.
- Πότε αρχίζει: Από τη δημιουργία του χωρίς διατυπώσεις (αρ. 6, παρ.2, ν. 2121/1993).
- Πόσο διαρκεί; Όσο ζει ο δημιουργός του και 70 χρόνια μετά τον θάνατό του (αρ. 29, ν.2121/1993).
 - (Αικατερίνη Βράττη, «Κάλιππος», 2015)

Ηθικό δικαίωμα, τι είναι;

- Είναι η αναγνώριση της πατρότητας του έργου.
 - Υποχρεωτική αναφορά του ονόματος του δημιουργού
 - σε κάθε αντίτυπο,
 - σε κάθε δημόσια χρήση (αρ.4, ν. 2121/1993).
 - (Αικατερίνη Βράττη, «Κάλιπος», 2015)

Περιουσιακό δικαίωμα, τι είναι;

- Αναπαραγωγή του έργου.
 - Δημιουργία αντιτύπων με αναλογικά ή ψηφιακά μέσα (αποθήκευση).
- Δημιουργία παράγωγων έργων.
 - Τροποποίηση, διασκευή, μετάφραση.
- Διανομή.
 - Διάθεση στο κοινό-πώληση-ενοικίαση-δανεισμός.
- Παρουσίαση του έργου σε κοινό.
 - Π.χ. μέσω διαδικτύου_(αρ.3, ν. 2121/1993).
 - (Αικατερίνη Βράττη, «Κάλιπος», 2015)

Χρήση του έργου χωρίς άδεια και χωρίς αμοιβή

- Παραθέτοντας απόσπασμα ξένου έργου νομίμως δημοσιευμένου έργου.
- Με σκοπό την υποστήριξη της γνώμης του παραθέτη ή την άσκηση κριτικής του δημιουργού.
- Υποχρεωτική αναφορά του τίτλου, του δημιουργού, του εκδότη (αρ. 19, ν. 2121/1993).
- **ΟΧΙ**. Μεγάλο απόσπασμα (π.χ. κεφάλαιο)
- **ΟΧΙ**. Ολόκληρο έργο
- **ΟΧΙ**. Αν το έργο αποτελεί την αποκλειστική πηγή συγγραφής του βιβλίου.
 - (Αικατερίνη Βράττη, «Κάλιππος», 2015)

Χρήση έργου στη διδασκαλία

- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διδασκαλία και τις εξετάσεις παραθέτοντας:
 - Απόσπασμα ξένου έργου, νομίμως δημοσιευμένου έργου ή εικαστικών τεχνών και αναφορά του τίτλου, του δημιουργού και του εκδότη (αρ. 21, ν. 2121/1993):
- Ο περιορισμός **δεν ισχύει** για διδασκαλία που γίνεται μέσω διαδικτύου, γιατί ο νόμος δίνει την εξουσία αναπαραγωγής στον διδάσκοντα και όχι σε δημόσια εκτέλεση. Ιδιαίτερα εάν το οπτικοακουστικό υλικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί και πέρα από τη διδασκαλία.
 - (Αικατερίνη Βράττη, «Κάλιπος», 2015)

Ρήτρα περιορισμών

- Επιτρέπεται η παραγωγή των έργων
 - εάν δεν εμποδίζεται η κανονική εκμετάλλευσή του και
 - εάν δεν βλάπτονται τα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού (αρ. 28Γ, ν. 2121/1993).
- Παράδειγμα: Η φωτοτυπική αναπαραγωγή που μειώνει τις πωλήσεις και άρα και τα ποσοστά του δημιουργού επί των πωλήσεων.
 - (Αικατερίνη Βράττη, «Κάλιπος», 2015)

Εάν δεν υπόκειται σε κάποιον από τους περιορισμούς:

- Απαιτείται άδεια από τον:
 - Δημιουργό (αρ. 13, ν. 2121/1993).
 - Δικαιούχο περιουσιακού δικαιώματος (εκδότη).
 - Κληρονόμο (αρ. 12, ν. 2121/1993).
 - Οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης (αρ. 55, ν. 2121/1993).
 - Υπουργείο πολιτισμού (αρ. 29, παρ. 2, ν. 2121/1993).
 - (Αικατερίνη Βράττη, «Κάλιπος», 2015)

Αν δεν υπάρχουν δικαιώματα;

- Αν υπάρχουν έργα που δεν έχουν δικαιώματα δεν σημαίνει ότι δίνεται άδεια σε όλους να το χρησιμοποιούν όπως επιθυμούν.
- Το έργο αυτό δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί χωρίς την άδεια του νόμιμου δικαιούχου των δικαιωμάτων και εξουσιών που περιλαμβάνει η πνευματική ιδιοκτησία.

Υποχρεώσεις συγγραφέα:

- Το έργο του να είναι πρωτότυπο.
- Να μην προσβάλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.
- Όταν δίνει την άδεια αλλάζουν οι όροι της διάθεσης του έργου, από «με επιφύλαξη παντός δικαιώματος» σε «με την επιφύλαξη μερικών δικαιωμάτων».

Άδειες ανοιχτού περιεχομένου

- Creative Commons: γραπτά κείμενα, εικόνες, τραγούδια, οπτικοακουστικά έργα, βάσεις δεδομένων.
- Άδειες ελεύθερης τεκμηρίωσης που δημιουργήθηκε για τα εγχειρίδια ελεύθερου λογισμικού.

– (Αικατερίνη Βράττη, «Κάλιπος», 2015)

Οι φωτογραφίες ως πνευματικά έργα

- Προστατεύονται εάν είναι πρωτότυπες.
- Θεωρείται πρωτότυπη αν είναι προσωπική πνευματική εργασία του δημιουργού.
- Αν αντανακλά την προσωπικότητα του δημιουργού.
- Δεν προστατεύονται έργα φωτογραφικής τέχνης (ν. 2121/1993).
- Αφήνει εκτός πνευματικής ιδιοκτησίας πλήθος φωτογραφιών βοηθώντας τον χρήστη (152/2005 ΑΠ).

- (Αικατερίνη Βράττη, «Κάλιπος», 2015)

Οι φωτογραφίες στη Wikipedia

- Επιτρέπεται με την ένδειξη:
 - Creative Commons, «προς ελεύθερη χρήση-χωρίς πνευματικά διακιώματα», «εύλογη χρήση». Προστατεύονται εάν είναι πρωτότυπες.
- Δεν έχει αποσαφηνιστεί το καθεστώς σε αρχεία με την ένδειξη:
 - άγνωστος δημιουργός, άγνωστες πηγές, άγνωστη άδεια, ελλιπή περιγραφή, λάθος άδεια.
 - (Αικατερίνη Βράττη, «Κάλιπος», 2015)

A decorative graphic on the left side of the slide, consisting of a vertical yellow bar and a horizontal blue bar that overlaps it.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Μπορώ να μοιραστώ το έργο με τρίτους αν είναι για καλό σκοπό;

- **ΌΧΙ.**
- Επιτρέπεται η δωρεάν χρήση:
 - Έργων όσων απεβίωσαν πριν 70 χρόνια (κοινό κτήμα).
 - Έργων που έχουν δημιουργηθεί από το κράτος.
 - Ο ιδιοκτήτης τους έχει εγκαταλείψει τα δικαιώματά του.
 - Creative Commons (CC) με μνεία στον δημιουργό τους.
 - Εικόνες στο Google, με τη λειτουργία «Tools» (Εργαλεία) μπορείτε να βρείτε με τη σωστή άδεια.
 - Το YouTube έχει φίλτρο αναζήτησης για τον εντοπισμό βίντεο με άδεια CC.

Πώς μπορώ να προστατεύσω το δικό μου πρωτότυπο περιεχόμενο;

Να διασφαλίσω ότι είναι πρωτότυπο.

Να βρείτε με google searching για κάθε δημοσίευμα, αν κάποιος έχει εκμεταλλευτεί το υλικό σας, και να του ζητήσετε να το κατεβάσει ή να σας αναφέρει ως πηγή.

Να εγγράψετε τον ιστότοπό σας σε υπηρεσία που σας προσφέρει την «ετικέτα» του προστατευμένου περιεχομένου.

Οδηγία 790/2019 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

- Οι διαδικτυακές πλατφόρμες πλέον υπεύθυνες για το περιεχόμενο που αναρτούν οι χρήστες.
- Συγκεκριμένες κατηγορίες διαδικτυακού υλικού, όπως τα «memes» και τα αρχεία GIF, εξαιρούνται από την οδηγία.
- Οι σύνδεσμοι προς ειδησεογραφικά άρθρα, οι οποίοι συνοδεύονται από «μεμονωμένες λέξεις ή πολύ σύντομα αποσπάσματα» μπορούν να διαμοιράζονται ελεύθερα.
- Οι δημοσιογράφοι θα πρέπει να λαμβάνουν μερίδιο των εσόδων που αποκομίζουν οι εκδότες για τη χρήση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Το Συμβούλιο της ΕΕ με την οδηγία επιλύει διάφορα θέματα

- Θέτει εξαιρέσεις εάν πρόκειται για την αναζήτηση κειμένων και δεδομένων για δραστηριότητες διδασκαλίας και διάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Βελτίωση των πρακτικών αδειοδότησης ώστε να διασφαλιστεί ευρύτερη πρόσβαση στο περιεχόμενο της πνευματικής δημιουργίας ως πηγή.

Η οδηγία 96/9/ΕΚ τροποποιείται ως εξής:

- Στο άρθρο 6, παρ. 2, το στοιχείο β) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:
- Όταν πρόκειται για χρήση αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς, εφόσον πάντοτε αναφέρεται η πηγή, στον βαθμό που η χρήση αυτή δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη εμπορικό σκοπό, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται στην οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Η οδηγία 96/9/ΕΚ τροποποιείται ως εξής:

- Στο άρθρο 9, το στοιχείο β) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:
- Όταν πρόκειται για εξαγωγή, για εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς, εφόσον αναφέρεται η πηγή και στον βαθμό που αυτό δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη εμπορικό σκοπό, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται στην οδηγία (ΕΕ) 2019/790.

Η οδηγία 96/9/ΕΚ τροποποιείται ως εξής:

- Στο άρθρο 5, παρ. 2, το στοιχείο γ) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:
- Ειδικές πράξεις αναπαραγωγής που πραγματοποιούνται από προσιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα ή μουσεία, ή από αρχεία που δεν αποσκοπούν, άμεσα ή έμμεσα, σε κανένα οικονομικό ή εμπορικό όφελος, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται στην οδηγία (ΕΕ) 2019/790 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Η οδηγία 96/9/ΕΚ τροποποιείται ως εξής:

- Στο άρθρο 5, παρ. 3, το στοιχείο α) αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:
- Χρήση χάριν μόνο παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα, εφόσον αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι αυτό είναι αδύνατο και εφόσον δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη εμπορικό σκοπό, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων και περιορισμών που προβλέπονται στην οδηγία (ΕΕ) 2019/790.

